ORIGINAL ARTICLE

Internal Quality Assurance for Schools Responsible for Basic Education in Pattani

Phongsri Vanitsuppavong[1] and Vadsana Sang-ngam[2]

[1]Ph.D.(Educational Administration), Assistant Professor,
Department of Educational Administration, Faculty of Education,
Prince of Songkla University

[2]M.Ed.(Educational Administration), Educator Level 6,
Education Officer Amphoe Muang, Changwat Pattani

Abstract

This Ethnographic Future Research was intended to find a model of internal educational quality assurance for schools responsible for basic education in Pattani, projecting from the year 2002 onward. Personnel involving in educational quality assurance in schools responsible for basic education was interviewed. Three visions of quality assurance were as follows: 1) Positive Vision-Administrators and teachers had a good relationship with the community. The community's participation in the management of education would render the instruction more efficient and responsive to the need of the community. 2) Negative Vision-Conflicts of interest between the community and the school arose. School administrators had less decision-making power since most decisions would be made by the school board/committee. The community's lack of knowledge on educational quality assurance would force education personnel to resume more responsibilities, and this would possibly lead some personnel to oppose the educational reform. 3) Most Possible Vision-Response to the need of the community would be more efficient if stakeholders were allowed to participate in education management. The school and the community would have a close relationship. Educational quality and standard would be continuously enhanced. Education personnel would work more systematically to attain quality, professionalism and acceptance from the public.

Keywords: basic education, educational quality assurance, Pattani, school

---

Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities 9(1) Jan. - Apr. 2003: 99-112

รับต้นฉบับ 7 เมษายน 2545 ปรับปรุง-แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 24 เมษายน 2546

รับลงตีพิมพ์ 2 สิงหาคม 2546

นิพนธ์ต้นฉบับ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดปัตตานี

ผ่องศรี วาณิชย์ศุภวงศ์ [1] และ วาสนา แสงงาม[2]

[1]Ph.D.(Educational Administration), ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

[2]ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา), นักวิชาการศึกษา 6
สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

การวิจัยภาพอนาคตชาติพันธุ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นไป โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพอนาคตรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษามีดังนี้ 1) ภาพอนาคตในทางที่ดี: ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น 2) ภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี: เกิดความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจน้อยลงเนื่องจากมีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ การขาดความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของชุมชนทำให้บุคลากรในสถานศึกษาต้องแบกรับภาระมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการต่อต้านการปฏิรูปการศึกษาจากบุคลากรบางกลุ่ม และ 3) ภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด: หากเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ก็จะสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษากับชุมชนจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจะได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ บุคลากรทางการศึกษาจะทำงานเป็นระบบ มีคุณภาพมาตรฐานและความเป็นมืออาชีพและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพการศึกษา, การศึกษาขั้นพื้นฐาน, ปัตตานี, สถานศึกษา

บทนำ

ตั้งแต่ประเทศไทยได้ปฏิรูปการศึกษาครั้งใหม่ ด้วยการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 การศึกษาขั้นพื้นฐานเกิดกระบวนการปฏิรูปการศึกษาขนานใหญ่ มีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั้งปริมาณและความสมดุลของวิชา ตลอดจนมีการบริหารจัดการศึกษาระดับมหภาคและระดับจุลภาคแบบใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศที่ต้องแข่งขันกับนานาประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ (Panich, 2000, 1) ในระดับมหภาค การศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการการบริหารการจัดการอย่างเป็นระบบ สร้างวัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพการศึกษา การวิจัยและพัฒนา โลกาภิวัตน์และความเป็นท้องถิ่นนิยม ส่วนระดับจุลภาค ต้องการการจัดการอย่างเป็นระบบ มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สร้างวัฒนธรรมคุณภาพและมาตรฐานการ

ศึกษาที่เป็นการทำงานเป็นวงจรการพัฒนา และยกคุณภาพและมาตรฐานให้สูงขึ้นเรื่อยๆ

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 43 ได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สภาร่างรัฐธรรมนูญ, 2540, 9) ต่อมาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 6 ระบบการประกันคุณภาพได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องจัดระบบประกันคุณภาพภายใน รวมทั้งการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกปี (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, 14) ด้วยเหตุดังกล่าวหน่วยงานที่กำกับดูแลรับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) และกรมสามัญศึกษา (สศ.) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541, 3) ต่างได้กำหนดนโยบายและพัฒนากรอบการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขึ้นเป็นแนวทางของตน ดังตารางที่ 1

อีกทั้งมาตรา 37 ได้กำหนดให้การบริหารและจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, 9) ด้วยเหตุดังกล่าว จังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง จะมีเขตพื้นที่การศึกษาได้ 2 เขต (ดิเรก พรสีมา, 2545, 21) แต่ละเขตต้องดูแล

ตารางที่ 1 การกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและแนวทางการดำเนินงาน

หน่วยงาน	สถานศึกษา		
	สปช.	สช.	สศ.
ก. ระดับกรม	1. จัดทำแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา 2. จัดทำมาตรฐานโรงเรียน ประกอบด้วย 24 มาตรฐาน 44 ตัวชี้	กำหนดปัจจัยและเกณฑ์เบื้องต้นที่จะพัฒนาโรงเรียนสู่คุณภาพ มีทั้งหมด 7 ปัจจัย 76 ตัวชี้คุณภาพ	กำหนดมาตรฐานคุณภาพ มี 26 มาตรฐาน 130 ตัวชี้
ข. ระดับจังหวัด/อำเภอ	ปรับ/เพิ่มขยายมาตรฐานให้สอดคล้องกับท้องถิ่น	ไม่ได้กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติไว้ชัดเจน	– จัดทำมาตรฐานและประกาศมาตรฐาน – จัดทำเครื่องมือ คู่มือการจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษา – เผยแพร่มาตรฐานและคู่มือให้สถานศึกษา
ค. ระดับสถานศึกษา	ปรับ/เพิ่มขยายมาตรฐานให้สอดคล้องกับท้องถิ่น	วิเคราะห์สภาพความต้องการพัฒนาโรงเรียนตามปัจจัยเกณฑ์ตัวชี้คุณภาพและกำหนดความต้องการ จุดเน้นหรือจุดพัฒนา	– ปรับ/เพิ่มมาตรฐานให้สอดคล้องกับสภาพสถานศึกษา – จัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา – รายงานผลการดำเนินงานให้หน่วยงานต้นสังกัดเผยแพร่ต่อสาธารณชน

รับผิดชอบจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพมาตรฐาน โดยนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้เป็นกลไกสำคัญในการบริหารการศึกษา แต่เนื่องจากระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ทั้งที่ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในระบบประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญมาก ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นหารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี รูปแบบใหม่ที่มีการประกันคุณภาพเข้มข้น ตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นไป จากรูปแบบเก่าที่มีการประกันคุณภาพน้อยหรือแทบไม่มีการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอนาคต ที่เรียกว่า การวิจัยภาพอนาคตชาติพันธุ์ (อี เอฟ อาร์) (E.F.R. or Ethnographic Future Research) โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องด้วยการตั้งคำถามแบบเปิดไม่ชี้นำผู้ให้สัมภาษณ์วาดภาพอนาคตการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี จำนวน 3 ภาพ ได้แก่ (1) ภาพอนาคตในทางที่ดี (2) ภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี (3) ภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นไป

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี โดยศึกษาจากประชากรที่เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูในสถานศึกษา นักการศึกษา และกรรมการสถานศึกษา สังกัด สปช. สช. และ สศ. จังหวัดปัตตานี ตัวแปรตามที่ศึกษา ได้แก่ กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย (1) การควบคุมคุณภาพ (2) การตรวจสอบคุณภาพ และ (3) การประเมินคุณภาพ

นิยามศัพท์

การนิยามศัพท์ครั้งนี้เป็นการนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการดังนี้

รูปแบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กรอบและแนวทางในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้นด้วยการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ

การควบคุมคุณภาพ หมายถึง แนวทางในการนำสถานศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัย กระบวนการ และการพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพ หมายถึง แนวทางในการตรวจสอบการดำเนินงานตามขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดให้มีขึ้น ประกอบด้วย การประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา และการจัดทำรายงานการศึกษาต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาตรการปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์

การประเมินคุณภาพ หมายถึง แนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยบุคลากรภายในสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดประกอบด้วย การประเมินผล การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม การช่วยเหลือสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการประเมิน และการรายงานผลการประเมินสู่สาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด สปช. สช. และ สศ. ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการประกัน

คุณภาพการศึกษา และแนวโน้มการจัดรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี เริ่มจากภาพการประกันคุณภาพปี พ.ศ.2542 ที่เริ่มมีการประกันคุณภาพอยู่ในระดับน้อยหรือแทบไม่มี ไปเป็นภาพอนาคตตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นภาพการประกันคุณภาพเข้มข้น จำนวน 3 ภาพ ได้แก่ (1) ภาพอนาคตในทางที่ดี (2) ภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี (3) ภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด ด้วยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สปช. สช. และ สศ. โดยใช้วิธีการวิจัยเกี่ยวกับอนาคตตามแนว อี เอฟ อาร์

ประชากร ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูในสถานศึกษา นักการศึกษา และกรรมการสถานศึกษา สังกัด สปช. สช. และ สศ. ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ โดยเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มประชากรข้างต้น ด้วยการกำหนดคุณสมบัติกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบมีจุดมุ่งหมาย (purposive sampling) ที่เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดปัตตานี ได้แก่ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด และผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด รวมจำนวน 3 คน แล้วให้ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาเสนอรายชื่อผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดของตนสังกัดละ 4 คน รวม 12 คน และเสนอรายชื่อครูในสถานศึกษาละ 2 คน รวม 6 คน นักการศึกษาในสังกัดๆ ละ 1 คน รวม 3 คน นอกจากนี้ยังให้ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่สุดจำนวน 3 แห่ง เสนอรายชื่อกรรมการสถานศึกษาในสังกัดๆ ละ 1 คน รวม 3 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 27 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อหารูปแบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปัตตานี เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น โดยการสัมภาษณ์แนวโน้มภาพอนาคตจากภาพการประกันคุณภาพในปี พ.ศ.2542 ที่มีการดำเนินงานน้อยหรือแทบไม่มี เป็นภาพประกันคุณภาพเข้มข้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นไป จำนวน 3 ภาพ คือ (1) ภาพอนาคตในทางที่ดี (2) ภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี (3) ภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

การสร้างเครื่องมือ

จัดทำร่างแบบบันทึกการสัมภาษณ์ จากการทบทวนวรรณกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารการศึกษาตรวจสอบขอบเขต และความตรงของเนื้อหาการประกันคุณภาพการศึกษา นำแบบบันทึกการสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว ไปทดลองสัมภาษณ์ผู้ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงอีกครั้งก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คนๆ ละ ประมาณ 2 ชั่วโมง และขณะสัมภาษณ์ได้ทำการบันทึกเสียงไว้ด้วย หลังจากนั้นจะถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ และเขียนเรียบเรียงเป็นรายงานการสัมภาษณ์ฉบับร่าง ภาพอนาคตการประกันคุณภาพจำนวน 3 ภาพ ได้แก่ (1) ภาพอนาคตในทางที่ดี (2) ภาคอนาคตในทางที่ไม่ดี (3) ภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำร่างรายงานการสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์มาแจกแจงหาความถี่ของแนวคิดที่คล้ายคลึงกันหรือมีความเห็นร่วมกันในแต่ละหัวข้อของการ

สัมภาษณ์ แล้วนำความถี่มากที่สุด 3 อันดับแรก มาเขียนเป็นภาพอนาคต การประกันคุณภาพเข้มข้น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นไป จำนวน 3 ภาพ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเห็นร่วมกันของกลุ่มตัวอย่าง และนำมาเขียนเป็นแนวโน้มรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพการประกันคุณภาพเข้มข้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นไป ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ใช้สถิติในรูปของความถี่ ร้อยละ จากการวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์ความเห็นร่วมกันของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปัตตานี ภาพอนาคตตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นไป จำนวน 3 ภาพ ได้แก่ (1) ภาพอนาคตในทางที่ดี (2) ภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี และ (3) ภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด จากภาพการประกันคุณภาพปี พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นภาพการประกันคุณภาพที่มีการดำเนินงานน้อยหรือแทบไม่มี โดยมีแนวทางการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพในแต่ละภาพอนาคตดังนี้

1. ภาพอนาคตในทางที่ดี

1.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นร่วมกันว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน จะทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/ท้องถิ่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สามารถให้ความร่วมมือกับสถานศึกษามากขึ้น ชุมชนและสถานศึกษามีความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนและสถานศึกษาสามารถทำงานร่วมกันได้คือ ผู้บริหารและคณะครู โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เข้ากับชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการและด้านการบริหาร

การที่สถานศึกษาได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขึ้น จะทำให้สถานศึกษามีกรอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และนำไปจัดทำเป็นแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียนที่เกิดจากทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ทำให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา และมาตรฐานการศึกษาชาติ บุคลากรทุกฝ่ายจะมองเห็นทิศทางการทำงานที่ชัดเจน และมีระบบข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ให้ค้นหาได้ง่าย

สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแผนได้ เนื่องจากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ยิ่งมีการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา แต่ละเขตจะมีสถานศึกษาในการกำกับดูแลจำนวนน้อยลงประมาณ 100 โรงเรียน ทำให้สามารถกำกับ ดูแลได้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง นอกจากนี้แล้ว การแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาจะช่วยลดปัญหาการเข้าเรียนของนักเรียนต่างเขตพื้นที่การศึกษา เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนที่มีโอกาสเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาจะร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้ มีประสิทธิผลและมีความน่าเชื่อถือ

1.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นร่วมกันว่า ในอนาคตสถานศึกษาจะมีความระมัดระวังในการดำเนินงานมากขึ้น เนื่องจากจะมีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาทั้งโดยสถานศึกษาเองและจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยสถานศึกษา บุคลากรภายในสถานศึกษาจะตรวจสอบผู้รับผิดชอบงานโครงการ และกิจกรรมต่างๆ ตรวจสอบผลงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อหาความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรคและข้อมูลต่างๆ และปรับปรุงแก้ไขการทำงาน สถานศึกษาจะทราบจุดเด่นจุดด้อย การตรวจสอบนี้มีความสำคัญมาก จะกระตุ้นให้บุคลากรสถานศึกษาทำงานตามแผนงาน โครงการที่วางไว้ ในขั้นตอนของการควบคุมคุณภาพการศึกษา ส่วนการตรวจสอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจากเขตพื้นที่การศึกษา จะเป็นการสะท้อนให้เห็นภาพการดำเนิน

งานด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาชัดเจนขึ้น เพื่อเขตจะสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือได้ถูกต้อง

ผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษา จะต้องรายงานสู่สาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น จะรู้ข้อมูลของโรงเรียนมากขึ้น ผู้ปกครองจะมีความมั่นใจในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากขึ้น

1.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นร่วมกันว่าการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาปีละครั้งเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผลการประเมินของบุคลากรภายในสถานศึกษาเอง ซึ่งต่างมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการประเมินนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจว่า สถานศึกษามีความพอใจหรือไม่ ต่อผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้น เป็นการสรุปความพร้อมของสถานศึกษาว่า สมควรจะได้รับการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอกแล้วหรือยัง ในขณะเดียวกันสถานศึกษาสามารถนำผลจากการประเมินมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และทำให้บุคลากรมีความมั่นใจในการรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากสถานศึกษายังพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ก็สามารถปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไปสู่เป้าหมาย ถ้าสถานศึกษาใดสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตามเป้าหมายในมาตรฐานการศึกษาสถานศึกษาแล้ว ก็สามารถพัฒนาต่อไปเพื่อยกระดับสูงขึ้นสู่มาตรฐานระดับพื้นที่การศึกษา ระดับชาติและระดับสากล

อนึ่ง คณะบุคลากรที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นบุคลากรที่เข้าใจสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นอย่างดี สามารถเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาของสถานศึกษาได้ จะเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรในสถานศึกษามีความกระตือรือร้นในการทำงานและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. ภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี

2.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา

จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เนื่องจากชุมชนอาจเสนอขอความต้องการที่สถานศึกษาไม่สามารถให้ได้ กรณีกรรมการสถานศึกษาบางคนจากตัวแทนชุมชนอาจตำหนิการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา เมื่อเกิดความขัดแย้งกันขึ้น ส่งผลให้ความร่วมมือจากชุมชนลดลงตามไปด้วย นอกจากนี้แล้วการบริหารงานในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจน้อยลงและยังขาดความเป็นอิสระ

อีกประการหนึ่ง ตัวแทนชุมชนบางกลุ่มคิดเข้ามาหาผลประโยชน์จากสถานศึกษา เช่น การสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ นอกจากนั้นชุมชนยังมีความรู้น้อย ขาดวิสัยทัศน์ ไม่กล้าที่จะเสนอแนวทางต่างๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน และกำหนดมาตรฐานการศึกษา ดังนั้นภาระหน้าที่นี้จะตกอยู่กับคณะกรรมการที่เป็นบุคลากรสถานศึกษา เลยกลายเป็นว่าในอนาคตบุคลากรสถานศึกษาจะมีภาระหน้าที่มากกว่าปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการต่อต้านการปฏิรูปการศึกษาจากบุคลากรบางกลุ่ม

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

เมื่อมีการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยบุคลากรสถานศึกษาเอง มีโอกาสตรวจสอบเข้าข้างตนเองเกิดขึ้น ทำให้เกิดการไม่ยอมรับซึ่งกันและกันโดยเฉพาะผู้อาวุโสอาจไม่ยอมรับ เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในสถานศึกษา

ส่วนการตรวจสอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในระยะแรกเขตพื้นที่การศึกษาอาจไม่เข้าใจบทบาทในการตรวจสอบคุณภาพภายใน นอกจากตัวแทนจากประชาชนในชุมชนจะไม่มีความรู้ความเข้าใจแล้ว ยังมีเวลาจำกัดในการตรวจสอบด้วย

นอกจากนี้ รายงานผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาสู่สาธารณชน สถานศึกษา ส่วนใหญ่มักจะรายงานเฉพาะสิ่งดีงาม ละเว้นสิ่งที่ไม่ดีจะทำให้เกิดความเสียหายหรือเกรงว่าจะด้อยกว่าสถานศึกษาอื่น เมื่อไม่รายงานข้อเท็จจริงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาก็

เกิดขึ้นไม่ได้

2.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา

บุคลากรส่วนหนึ่งไม่ชอบและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการประเมิน เข้าใจว่าการประเมินเป็นการจับผิด การจัดอันดับแข่งขัน ส่งผลทำให้ทำงานไม่เป็นปกติ ต้องคอยระมัดระวังกับการประเมิน จนบุคลากรบางคนเกิดความวิตกกังวลในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาอาจคิดว่าสถานศึกษาของตนจะด้อยกว่าสถานศึกษาอื่น คณะผู้ประเมินมีความลำเอียงไม่กล้าประเมินตามความเป็นจริง ไม่เข้าใจบทบาทการประเมิน หรือไม่สามารถชี้แนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขในกรณีที่ผลการประเมินไม่เป็นที่พอใจ

3. ภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

เมื่อสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียร่วมในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะให้ความสำคัญกับชุมชนมากขึ้น ประชาชน ชุมชน จะเกิดความเชื่อถือศรัทธาและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาและโรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยกระดับมาตรฐานได้อย่างต่อเนื่อง

3.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง ให้มีหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา นโยบายการจัดการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาชาติ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น แล้วนำมาประมวลจัดทำให้เป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ และเขตพื้นที่การศึกษา ในระยะแรกจะกำหนดมาตรฐานการศึกษาเท่าที่สถานศึกษาดำเนินการได้ แล้วค่อยๆ พัฒนายกระดับให้สูงขึ้นสู่มาตรฐานระดับเขตพื้นที่ ระดับชาติและสากล ทั้งนี้ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนทางวิชาการและงบประมาณ ทั้งรายหัวและงบพิเศษสำหรับพื้นที่ที่มีปัญหา

ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จะต้องจัดทำประชาพิจารณ์ให้ประชาชน ชุมชน และผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะปรับปรุงให้มาตรฐานการศึกษามีความสมบูรณ์ แล้วสถานศึกษาจะต้องมีระบบการจัดการเชื่อมโยงไปสู่มาตรฐานการศึกษา มีแนวทางการบริหารจัดการ 2 แบบ ได้แก่ แบบยึดมาตรฐานการศึกษาหรือแบบยึดงานของสถานศึกษาให้สถานศึกษาเลือกปฏิบัติ จึงจะสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้

ทั้งนี้ ในอนาคตบุคลากรทางการศึกษาจะมีวัฒนธรรมการทำงานเป็นระบบมากขึ้น ผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวได้บางกลุ่มจะต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนี้ แต่ในที่สุดจะกลับมาให้ความร่วมมือ บุคลากรทางการศึกษาจะทำงานมีคุณภาพ มีมาตรฐาน และเป็นมืออาชีพมากขึ้น หน่วยงานการศึกษาจะสามารถสร้างความเข้าใจและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรและประชาชนในชุมชน

3.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

ในอนาคตสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้รับการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 2 รูปแบบ ได้แก่ การตรวจสอบโดยสถานศึกษา และการตรวจสอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบโดยสถานศึกษาเป็นการตรวจสอบโครงการแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคแล้วนำผลไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น สถานศึกษาจะกำหนดกรอบแนวทางและเกณฑ์เป็นเครื่องมือตรวจสอบบุคลากรจะมีความเข้าใจตรงกันและให้ความร่วมมือ อย่างไรก็ตามในระยะแรกๆ ผลการตรวจสอบจะเกิดการเข้าข้างตนเองสูง เพราะบุคลากรส่วนใหญ่คิดว่า ผลการตรวจสอบเป็นการแข่งขันจัดอันดับและส่งผลต่อการปฏิบัติงานของตน ส่วนการตรวจสอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการตรวจสอบของเขตพื้นที่การศึกษาและชุมชน หลังจากสถานศึกษามีความพร้อมแล้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อจะสะท้อนภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาในการควบคุมคุณภาพการศึกษา และให้คำแนะนำช่วยเหลือปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการ

ส่วนการรายงานผลการตรวจสอบ สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาจะประชุมร่วมกันตรวจสอบและจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ แล้วจึงจะรายงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้สถานศึกษาจะรายงานผลตรวจสอบภาคเรียนละครั้ง

นอกจากการตรวจสอบทั้งสองรูปแบบแล้ว สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสียในการจัดการศึกษาเข้ามาตรวจสอบเป็นกรณี ๆ ไป ผู้ปกครองนักเรียนมีข้อส่งสัยในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมในการใช้สิทธิทางการศึกษา สถานศึกษาต้องพร้อมแสดงความรับผิดชอบ

3.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา

ในอนาคตสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีการประเมินคุณภาพภายในปีละครั้ง เป็นการประมวลภาพรวมการดำเนินงานของสถานศึกษา ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการศึกษา นำผลการประเมินไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ เมื่อสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษามีความพร้อมแล้ว จะเชิญองค์การภายนอกมาประเมินต่อไป

คณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา จะประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนเขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้แทนประชาชนที่ไม่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติและปรัชญาของโรงเรียน สามารถประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชี้แนะแนวทางการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกระตุ้นสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรกเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอาจจะประสบปัญหาในเรื่องการประเมินคุณภาพการศึกษา เนื่องจากบุคลากรบางกลุ่มไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการประเมิน ยังเข้าใจว่าเป็นการประเมินเพื่อการแข่งขัน เป็นผลให้สถานศึกษามีความวิตกกังวลในการปฏิบัติงาน เกรงว่าผลการประเมินจะด้อยกว่าสถานศึกษาอื่น ทำให้ปฏิบัติงานไม่เป็นธรรม นอกจากนี้มีปัญหาการไม่ยอมรับกลุ่มบุคคลที่เข้ามาประเมิน แต่เมื่อมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอบุคลากรเหล่านี้จะเกิดความเข้าใจและเคยชินกับการประเมินในที่สุด

ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาจะมี 2 ลักษณะ คือ ผ่านเกณฑ์กับไม่ผ่านเกณฑ์ กรณีผ่านเกณฑ์ สถานศึกษาสามารถเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ถ้าหากไม่ผ่านเกณฑ์ สถานศึกษาก็สามารถย้อนกลับไปวิเคราะห์หาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขได้ในปีต่อไป หากยังไม่ผ่านเกณฑ์อีก เขตพื้นที่การศึกษาจะต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือหรือเข้าไปแทรกแซงการดำเนินงานของสถานศึกษา

เมื่อผ่านการรับรองคุณภาพมาตรฐานจากองค์กรภายนอกและมีการประเมินอีก 5 ปี ต่อมามาตรฐานอาจลดลง เนื่องจากสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ดังนั้นการป้องกันไม่ให้มาตรฐานลดลง เขตพื้นที่การศึกษาต้องคัดเลือกบุคคลผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นพิเศษ และส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทคอยช่วยเหลือสถานศึกษาพร้อม ๆ กับตรวจสอบการดำเนินงาน

อภิปรายผล

1. แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมสามัญศึกษา มีแนวทางคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม แนวทางการดำเนินงานของกรมสามัญศึกษามีการกระจายอำนาจการดำเนินงานสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สถานศึกษาจะได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากองค์กรภายนอก ส่วนสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ จะต้องได้รับการตรวจคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป และสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะต้องยื่นคำขอรับรองมาตรฐานการศึกษาจากกรมต้นสังกัดเท่านั้น แนวทางการดำเนินงานดังกล่าวเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 37 ที่ระบุให้การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, 11) และในหมวด 6 ที่ระบุให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, 14) จึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับสถานศึกษา เข้าสู่ระบบการ

ประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

2. รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี มีกรอบแนวทางในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาใน 3 ขั้นตอนคือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นภาพรวมกว้างๆ ในอนาคต สอดคล้องกับการให้บริการชุมชนของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในทศวรรษหน้า ที่พบว่าการศึกษาด้วยเทคนิค อี เอฟ อาร์ ให้ภาพอนาคตที่เป็นภาพรวมกว้าง (สมพร ใหม่แก้ว, ม.ป.ป., บทคัดย่อ) กรอบแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี ในภาพรวมกว้างๆ มีดังนี้

การควบคุมคุณภาพการศึกษา

เมื่อมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ เขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับภาระงานที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา คือ จัดทำมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและมาตรฐานกลาง (สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, 2541, 35–36) เป็นแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับชาติให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกัน (กรมวิชาการ, 2542, 3–4) อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะกำหนดปัจจัยและเกณฑ์เบื้องต้นมี 7 ปัจจัย และ 76 ตัวชี้คุณภาพให้โรงเรียนไปพัฒนาสู่คุณภาพ สถานศึกษาในสังกัดจะใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2541, 5–6) ในอนาคตสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อหาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการทำประชาพิจารณ์หรือการประชุมผู้ปกครองนักเรียน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมดูแลสถานศึกษามากขึ้น

มาตรฐานการศึกษาจะมีลักษณะที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ และสามารถยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, 6) ที่ให้ไว้ การกำหนดเกณฑ์การตัดสินขึ้นอยู่กับสถานศึกษาที่จะเลือกเกณฑ์ระดับใดว่าเหมาะสมกับสภาพของหน่วยงานของตน ในช่วงแรกอาจกำหนดเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ แล้วค่อยปรับให้สูงขึ้นเรื่อยๆ หรือกำหนดเกณฑ์ครั้งแรกให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนจะต้องมีคณะกรรมการโรงเรียนเป็นผู้กำหนด (สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, 2541, 37) เมื่อได้จัดการศึกษาจนมีคุณภาพได้มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ โรงเรียนจะกำหนดมาตรฐานให้สูงขึ้น และพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานจะถูกยกระดับให้สูงขึ้นเรื่อยๆ จนถึงมาตรฐานระดับชาติและสากล การพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังกล่าวนี้ เป็นแนวทางควบคุมคุณภาพโดยใช้วงจรคุณภาพ (quality control : PDCA) อันเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพ ไม่ใช่เพียงปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบน แต่เป็นการปรับปรุงในแต่ละรอบของ PDCA อย่างเป็นระบบไม่ใช่วงแหวนที่แบนราบ แต่เป็นขดลวดสปริงที่ม้วนไต่สูงขึ้นเรื่อยๆ

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องมาจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษา (stakeholders) ทั้งในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาและการให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 8(2) การจัดการศึกษา ยึดหลักให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วม และมาตรา 9(6) การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคลากร ครอบครัว ชุมชน เป็นต้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, 6) นอกจากนี้ ผู้ที่มีส่วนได้เสีย ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา กำกับดูแล พัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2542, 29)

ในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาจะต้องให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการ

ศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน มีแนวทางการบริหารจัดการ 2 แบบ คือ แบบยึดมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดขึ้นเป็นหลัก และแบบยึดภาระงานของสถานศึกษาเป็นหลัก การพัฒนาดังกล่าว เป็นการนำระบบ TQM ไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2539, 49) เมื่อหน่วยงานได้กำหนดนโยบายด้านคุณภาพการศึกษาแล้ว จะประกาศให้ทุกคนได้รับรู้และเข้าใจตรงกัน จากนั้นจะมอบหมายหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ ผู้บริหารและบุคลากรจะต้องทำความเข้าใจวิธีการทำงาน วางแผนและปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในอนาคต ขณะที่ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับชุมชนน้อย ทั้งที่หากโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน จะส่งผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัย เขตการศึกษา 2 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (กัมภณฑ์ จุนโท, 2536, 158) นอกจากนี้แล้ว ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ได้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนต่ำกว่าความคาดหมายของตน แม้ผู้บริหารโรงเรียนจะมีปัจจัยแตกต่างทั้งคุณวุฒิ วัยวุฒิ และประสบการณ์ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนก็ไม่แตกต่างกัน (ปริญญา รอดแก้ว, 2529 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531, 9) ในอนาคตการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีนอกเหนือจากความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการและการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียนจะพึงหาวิธีการเข้าถึงประชาชน หาความร่วมมือ สร้างความเข้าใจและความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นของประชาชน ให้ประชาชนร่วมกับคณะครูพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน (ธีระวุฒิ ประทุมนพรัตน์ และคณะ, 2530, 121–122) แล้วโรงเรียนจะสามารถดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จได้

การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

ในอนาคตสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้รับการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 2 ลักษณะ คือ (1) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผน มี 2 รูปแบบ ได้แก่ การตรวจสอบภายในสถานศึกษาและการตรวจสอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้อยู่ในแผน ล้วนเป็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษาจะต้องดำเนินการและแสดงความรับผิดชอบ อันเป็นแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาในขั้นตอนของการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาที่กรมวิชาการ (2542, 3–4) ให้แนวทางไว้ ทั้งนี้ในระดับสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารโรงเรียนมีหน้าที่ประเมินการดำเนินงานของโรงเรียนโดยภาพรวม ประสิทธิภาพการทำงานของอาจารย์ใหญ่ ครู และบุคลากรโรงเรียนว่าเป็นไปตามหลักสูตร ธรรมนูญโรงเรียนหรือไม่ ผู้บริหารโรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และธรรมนูญโรงเรียน ครูจะติดตามประเมินผลอาจารย์ใหญ่ เพื่อนครู และการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะประเมินผลการสอนของครู และผู้ปกครองจะติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนและผลการสอนของครู (พิณสุดา สิริธรังศรี, 2540, 81–86) เมื่อสถานศึกษามีความพร้อมแล้วจะเชิญหน่วยงานภายนอกมาตรวจสอบจะเป็นการสะท้อนภาพที่ชัดเจนว่าการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นตามมาตรฐานการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน หรือต้องขอความช่วยเหลือจากภายนอก ในอนาคตบุคลากรในสถานศึกษาจะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานอย่างมากจากเดิมที่มีการตรวจสอบน้อยหรือแทบไม่มี มาเป็นตรวจสอบเข้ม ผลจะทำให้การปฏิบัติงานมีความโปร่งใส บุคลากรยอมรับผลการตรวจสอบ เปิดใจกว้าง พร้อมที่จะรับการตรวจ ขณะที่ประชาชน ผู้ปกครอง และนักเรียนมีโอกาสรับรู้ผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาจะต้องได้รับการประเมินคุณภาพ

ภายในปีละครั้ง เป็นการประเมินภาพรวมการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษา เพื่อนำผลไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนของการควบคุมคุณภาพการศึกษา และเป็นข้อมูลใช้เตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอกสถานศึกษาใช้ดัชนีวัดผล (key performance indicators) ในการประเมินผลภายในที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร เพื่อทราบขีดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ค้นพบปัญหาแต่เนิ่นๆ จะได้แก้ไขได้ทัน ทั้งนี้ ผู้บริหาร บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นผู้ประเมิน จะได้ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, 57–58)

การประเมินภาพรวมปีละครั้ง สถานศึกษาจะทราบจุดอ่อนจุดแข็ง ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ทันท่วงที นอกจากจะเป็นการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอกแล้ว ยังเป็นกลไกสำคัญในการเฝ้าระวังคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

การประเมินภาพรวมโดยองค์กรภายนอก จะเป็นการสะท้อนภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาตอบสนองความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภายนอกจะชี้วัดศักยภาพของ สถานศึกษาทั้งจุดเด่นและจุดด้อย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการให้คำแนะนำและความช่วยเหลือตรงกับความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการช่วยเหลือให้การดำเนินงานมีคุณภาพได้มาตรฐานสูงขึ้นไม่ใช่เป็นการจับผิด ดังจะเห็นได้จากก่อนที่จะรายงานการประเมินผลสถานศึกษาองค์กรภายนอก และสถานศึกษาจะประชุมหารือทำความเข้าใจให้เกิดการยอมรับผลการประเมิน แล้วจึงจะส่งรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน เมื่อสังคมได้รับทราบก็จะเป็นข้อมูลหลักฐานใช้ติดตามผลในครั้งต่อไป สถานศึกษาจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมากขึ้น ชุมชนจะเชื่อถือไว้วางใจและช่วยเหลือสนับสนุนสถานศึกษามากขึ้น พร้อมๆ กับสถานศึกษาและชุมชนจะยอมรับและเชื่อถือองค์กรภายนอก

สรุป

แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี มีแนวทางคล้ายคลึงกันแต่มีการปฏิบัติต่างกันตาม กรม ต้นสังกัด สถานศึกษา สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจะได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากองค์กรภายนอก สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติจากหน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป และสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจากกรมต้นสังกัดเท่านั้น

รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี มีภาพอนาคตรวมกว้างๆ 3 ภาพ ได้แก่ ภาพอนาคตในทางที่ดี ภาคอนาคตในทางที่ไม่ดี และภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งต่างมีแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา 3 ขั้นตอนคือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา

ภาพอนาคตในทางที่ดี เมื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน สถานศึกษาจะสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ผู้บริหารและครูจะมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ชุมชนมีความไว้วางใจและช่วยเหลือสนับสนุนสถานศึกษา สถานศึกษา จะมีความระมัดระวังในการดำเนินงานมากขึ้น เนื่องจากจะมีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยสถานศึกษาเอง และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อเป็นเช่นนี้การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาปีละครั้งเป็นสิ่งที่ดี เป็นผลการประเมินของบุคลากรภายในสถานศึกษาเอง ซึ่งต่างมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพและทราบถึงข้อมูลว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาตรฐานใด ยังจะเป็นกลไกสำคัญให้เกิดการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี จะเกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา เนื่องจากชุมชนมีผลประโยชน์ขัดแย้ง ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีอำนาจตัดสินใจน้อย เพราะจะมีการบริหารงานในรูปคณะ

กรรมการสถานศึกษา ตัวแทนชุมชนบางกลุ่มยังมีความรู้น้อย ขาดวิสัยทัศน์ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ภาระหน้าที่ ควบคุมคุณภาพการศึกษาจะตกหนักไปที่บุคลากรสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดการต่อต้านการปฏิรูปการศึกษาจากบุคลากรบางกลุ่ม ยิ่งมีการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยบุคลากรสถานศึกษาเอง มีโอกาสตรวจสอบเข้าข้างตนเองเกิดขึ้น นอกจากนี้ในระยะแรกเขตพื้นที่การศึกษาอาจไม่เข้าใจบทบาทในการตรวจสอบ ตัวแทนจากประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในการตรวจสอบ และสถานศึกษาส่วนใหญ่มักรายงานเฉพาะสิ่งดีงาม ละเว้นสิ่งที่ไม่ดี

ภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด เมื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียในการศึกษา มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะให้ความสำคัญและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ชุมชนจะทราบความเคลื่อนไหวความก้าวหน้าของสถานศึกษา มีความเชื่อถือศรัทธาและให้ความร่วมมือช่วยเหลือสถานศึกษา สถานศึกษาจะสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นเรื่อยๆ คณะกรรมการสถานศึกษาจะศึกษา วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา นโยบาย วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น แล้วประมวลเป็นมาตรฐานการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน ในระยะแรกจะกำหนดมาตรฐานการศึกษาเท่าที่สถานศึกษาดำเนินการได้ แล้วค่อยๆ พัฒนายกระดับสูงขึ้น บุคลากรสถานศึกษาจะทำงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีคุณภาพ มีมาตรฐานและมีความเป็นมืออาชีพ หน่วยงานการศึกษาจะสามารถสร้างความเข้าใจและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรและชุมชน

ในอนาคตสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้รับการตรวจสอบคุณภาพ 2 รูปแบบ ทั้งการตรวจสอบโดยสถานศึกษา และการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานของสถานศึกษา และนำผลไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น บุคลากรจะมีความเข้าใจตรงกันและให้ความร่วมมือ แม้ในระยะแรกอาจจะมีความคิดเห็นเข้าข้างตนเองบ้าง แต่เมื่อตรวจสอบหลายครั้งจะเข้าใจดีและให้ความร่วมมือตรวจสอบตรงไปตรงมา

นอกจากนี้ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีการประเมินคุณภาพภายในปีละครั้ง เป็นการประมวลภาพรวมการดำเนินงาน ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ เพื่อหาความก้าวหน้าและเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา และเฝ้าระวังรักษาระดับมาตรฐาน ในระยะแรกอาจประสบปัญหาเหมือนกับการตรวจสอบคุณภาพ แต่เมื่อมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอ บุคลากรจะเคยชินและยอมรับในที่สุด สถานศึกษาจะสามารถวิเคราะห์หาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขได้ สนองตอบตรงกับความต้องการของชุมชน และพัฒนายกระดับมาตรฐานสูงขึ้นเรื่อยๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2542). **การประกันคุณภาพของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

กัมภณฑ์ จุนโท. (2536). **การปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัยเขตการศึกษา 2**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา).

ดิเรก พรสีมา. (2545). **การปฏิรูปเตรียมตัวสู่ 175 เขตพื้นที่การศึกษา**. มติชน, (11 ตุลาคม), หน้า 21.

ธีระวุฒิ ประทุมนพรัตน์ และคณะ. (2530). **การบริหารและการนิเทศการศึกษา**. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.

พิณสุดา สิริธรังศรี. (2540). **รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์**. กรุงเทพฯ: บริษัท เซเว่นส์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.

ราชกิจจานุเบกษา. (2542). เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. 19 สิงหาคม.

รัชนีย์ พรรตพานิช. (2529). **QC: การบริหารระบบคุณภาพสำหรับหน่วยงานและสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

สภาร่างรัฐธรรมนูญ. (2540). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับประชาชน**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สมพร ใหม่แก้ว. (มปป). **เปรียบเทียบผลการวิจัยอนาคตด้วยเทคนิค อี เอฟ อาร์ กับเดลฟาย**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (สำเนา).

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2539). **การนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (สำเนา).

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2541). **เอกสารการประชุมรองผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเขตการศึกษาและผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). **แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2531). **บทสรุปรวมผลงานวิจัยทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.

_____. (2542). **คู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ: การออกแบบระบบการประเมินผลภายใน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **แนวทางการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา**. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก http:///www.onec.go.th. 24 พฤษภาคม 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2541). **คู่มือปฏิบัติงานของโรงเรียนเรื่องการประเมินคุณภาพและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

สุจิตรา พัฒนภูมิ. (2539). **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบที่เหมาะสมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสายการบริหารการประถมศึกษา สายการบริหาร-การศึกษาและสายการบริหารการมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สำเนา).

Vicharn, Panich. (2000). Trends and roles of graduate studies in future development of Thailand. **Proceedings of the international symposium on a blueprint for better graduate studies**, Graduate school, PSU.